

Ігор ПИРІГ

професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0002-8391-067X>

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ**

На сьогодні неможливо уявити процес розслідування кримінальних правопорушень без використання техніко-криміналістичних засобів. Засоби криміналістичної техніки постійно вдосконалюються, виникають нові, що зумовлено змінами у структурі злочинності, появою нових видів кримінальних правопорушень та способів їх вчинення. З початком повномасштабного вторгнення російської армії на територію України було скоєно велику кількість воєнних злочинів, що зумовило розробку методики їх розслідування та, відповідно, використання під час розслідування новітніх засобів криміналістичної техніки. Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування є одним з видів криміналістичного забезпечення, під яким розуміють багатопланове, складне, комплексне поняття, змістом якого є специфічна самостійна діяльність вчених-криміналістів і практиків з розробки нових, пристосуванні відомих науково-технічних досягнень і їх впровадження в практику розслідування кримінальних правопорушень з метою оптимального вирішення його завдань [1, с. 17].

Щодо видів техніко-криміналістичних засобів, то найбільш поширеною є класифікація за їх цільовим призначенням з поділенням на: а) техніко-криміналістичні засоби виявлення, вилучення та фіксації доказів, що застосовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій, наприклад: засоби освітлення, засоби виявлення слідів рук, оптичні прилади, засоби для виготовлення зліпків, вимірні пристрої, пошукові засоби, фото-, відеоапаратура, інструменти та допоміжні засоби, пакувальні матеріали тощо; б) криміналістичні засоби дослідження доказів: фото-, відеоапаратура, мікроскопи, спектрометри, хроматографи, пристрої для металографічного та рентгеноструктурного аналізу тощо.

Розглянемо окремі сучасні техніко-криміналістичні засоби, що використовуються під час розслідування будь-яких видів кримінальних правопорушень, а також ті, що знайшли своє застосування останнім часом у зв'язку з розслідуванням воєнних злочинів. Серед техніко-криміналістичних засобів першої класифікаційної групи потрібно виділити ті, що використовуються під час огляду місця події. Пристрій повноспектральної візуалізації «Crime-lite», розроблений компанією «Foster+Freeman» призначений для виявлення, пошуку та фіксації різних слідів на місці події. Серед них: слабковидимі трасологічні сліди, відбитки пальців, сліди біологічних виділень організму людини, волосся, мікросліди наркотичних речовин, пострілу, скла, різних волокон, пошкоджень на тілі людини у вигляді порізів, укусів, синців тощо. Прилад оснащений 20-мегапіксельною камерою; макрооб'єктивом з автофокусом 30 мм f/3.5; двома світлодіодними ширококутними освітлювальними приладами, що складаються з 8 світлодіодів на 3 довжинах хвиль; моторизованим 9-позиційним колесом фільтрів з можливістю збереження інформації на різних носіях [2].

Серед засобів фіксації обстановки місця події на сучасному етапі можна виділити 3D-сканери, різноманітність яких на сьогодні є достатньо великою. Провідними компаніями з їх виготовлення можна вважати: «Leica», «Z&F та Riegl», «FARO», «Matterport та L-Tron». Різні програмні пакети, наприклад, Artec Studio, Pix4D і Reality Capture, які використовують для обробки та аналізу отриманих даних перетворення фотографій на 3D-зображення. За результатами фіксації обстановки місця події можливе виготовлення 3D-моделей на принтері, що у подальшому можуть бути використані для: оцінювання пошкоджень приміщень, будівель; моделювання механізму події внаслідок аналізу розташування предметів обстановки, траєкторії польоту кулі, плям крові, пошкоджень на трупі тощо; презентації віртуальної реальності (VR) тощо.

Для фіксації обстановки місця події, особливо під час розслідування воєнних

злочинів, використовують аерозйомку за допомогою безпілотних летальних апаратів. Переваги аерозйомки над іншими засобами фіксації доказової інформації полягають у забезпеченні: швидкої, точної, безпечної, дистанційної фіксації об'єктів, їх ознак і станів; об'єктивного уявлення щодо зображеного на фотознімку чи відеознімку об'єкту; можливості виявлення та фіксації невидимих і слабковидимих ознак і властивостей об'єкта зйомки; компенсування недоліків інших форм фіксації доказової інформації (графічної, вербальної, предметної); фіксації події в динаміці; відображення результатів фіксації у цифровій формі, придатній для оперативної передачі зі застосуванням сучасних транспортних комунікаційних мереж. Технічні можливості більшості безпілотних апаратів дозволяють також провести 3D-моделювання поверхні місцевості, що є місцем події. При цьому не обов'язкова наявність спеціалізованого лазерного сканеру, оскільки реконструкція місцевості здійснюється із застосуванням відеокамери з високою розподільною здатністю та системою глобального позиціювання, автоматичного управління і контролю висоти. 3D-моделі, виготовлені за результатами проведеного огляду місця події, дозволять слідчому та іншим учасникам кримінального процесу об'єктивно оцінити подію вчиненого кримінального правопорушення та висунути найбільш ймовірні слідчі версії [3, с. 26].

Серед техніко-криміналістичних засобів дослідження криміналістичних об'єктів потрібно виділити ті, що використовуються під час проведення молекулярно-генетичних досліджень. Зазначений вид експертизи на сьогодні проводиться в Експертній службі МВС у десяти повнопрофільних лабораторіях. Збільшення кількості таких досліджень на сьогодні пов'язано з воєнними діями та потребою ідентифікації загиблих військових та цивільних у разі, якщо застосування інших методів є неможливим. Стаціонарні лабораторії експертних установ на сьогодні не в змозі у повному обсязі забезпечити проведення молекулярно-генетичних досліджень. Саме тому широкого використання набули автоматизовані пристрої ДНК-аналізу. На сьогодні в Україні існують дві модифікації таких приладів. Позитивних результатів було досягнуто під час досліджень на пристрої «ANDE Rapid DNA», що призначений для створення протягом 90–100 хвилин ДНК-ідентифікатора людини. Пристрій оснащено двома модифікаціями картриджів, що дозволяють одночасно досліджувати чотири об'єкти із слідами біологічного матеріалу, вилученого під час огляду місця події, та п'ять об'єктів у разі аналізу букального епітелію. Інший прилад – Applied Biosystems «RapidHIT ID» є також повністю автоматизованим генетичним аналізатором. Система об'єднує підготовку зразків та капілярний електрофорез для створення профілів ДНК, що поєднуються програмним забезпеченням RapidLINK для перегляду та аналізу або прямого завантаження до вибраної бази даних. Пристрій дозволяє обробляти одну пробу та проводить аналіз у реальному часі.

Іншою проблемою, що ми порушували раніше, полягає у формуванні бази даних ДНК-профілів [4]. Однією з переваг генетичного обліку є можливість ідентифікації особи в разі наявності невеликої кількості біологічного матеріалу. Досі була проблема об'єднання генетичної інформації, отриманої різними суб'єктами, уповноваженими на проведення досліджень. На сьогодні, завдяки ухваленню нормативним документам, на нашу думку, означене питання вирішено. Законом України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини» утворено Електронний реєстр геномної інформації людини, що являє собою інформаційно-комунікаційну систему, що забезпечує збирання, реєстрацію, накопичення, зберігання, пошук, передачу, використання, поширення та поширення геномної інформації людини [5]. Всі суб'єкти, які уповноважені проводити молекулярно-генетичні дослідження, повинні надавати інформацію до реєстру у встановленому законом порядку, що, на нашу думку, досить чітко прописаний у нормативній базі.

У зв'язку з розв'язаною розсією війною проти нашої країни, значно збільшилась кількість кримінальних правопорушень, що вчиняються з використанням зброї. Тому великого значення набуває облік балістичних об'єктів. Для проведення обліку куль та гільз експертні підрозділи оснащено автоматизованою інформаційно-пошуковою системою «BalScan» чеського виробництва, що є універсальною для виявлення, фіксації та постановки на облік слідів вогнепальної зброї на боеприпасах. Патрони, кулі, гільзи, виявлені на місці події, скануються на пристрої сучасними оптичними засобами, створюється тривимірна цифрова копія, що зберігається в базі даних. Програма автоматично оцінює збіги з іншими зображеннями в базі даних [6, с. 16].

1. Іщенко А. В., Красюк І. П., Матвієнко В. В. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів : монографія. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 212 с.

2. The Complete Forensic Imaging Solution for the Search, Detection and Capture of Evidence.

URL: <https://fosterfreeman.com/crime-lite-auto/>

3. Захарко А. В., Пиріг І. В., Поливанюк В. Д., Санакоев Д. Б. Використання безпілотних літальних апаратів під час огляду місця події : метод. рек. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 32 с.

4. Пиріг І. В. Удосконалення окремих видів криміналістичних обліків. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи : матеріали міжвідом. науково-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 39–41.

5. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 р. № 2391-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20>

6. Pyrih Ihor, Bidniak Hanna. Using the data of the automated ballistic information system «balscan» to establish the circumstances of criminal offenses. *Пронілеї права та безпеки*. 2022. №. 1. С. 15–18.

Віктор ПЛЕТЕНЕЦЬ

професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
доктор юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0002-3619-8624>

**МОЖЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНО-ВАГОМОЇ
ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Введення в 2022 році Президентом України воєнного стану в Україні стало значущою подією, яка суттєво вплинула на діяльність правоохоронних органів, в тому числі на процес збору та аналізу інформації в межах кримінального провадження [1]. У цих умовах суспільство стикається з численними викликами, одним з яких є значне розширення спектру загроз, зокрема й зростання кількості та різноманітності кримінальних правопорушень. Зі свого боку, надзвичайний правовий режим формує для органів досудового розслідування нові виклики, що потребують пошуку ефективних рішень для їх вирішення. Така тенденція викликає серйозні труднощі для органів досудового розслідування та криміналістів, оскільки традиційні методи роботи виявляються недостатньо ефективними в нових умовах [2, с. 142].

Водночас не так збільшення кількості кримінальних правопорушень, як умови провадження за ними визначають відповідну специфіку діяльності уповноважених осіб, що особливого значення набуває за фактами протиправних діянь проти національної безпеки. Відповідно, інформаційне забезпечення діяльності правоохоронних органів є однією з ключових складових боротьби зі злочинністю як негативного прояву сучасного стану соціуму. Одержання вагомих для встановлення обставин кримінального провадження відомостей зумовлюють необхідність удосконалення взаємодії між підрозділами відповідних правоохоронних органів, реалізацію якої значно спростили телекомунікаційні мережі [3, с. 240]. Водночас їх руйнування або пошкодження ускладнює/унеможливає доступ до баз даних, що зменшує можливості отримання, обробки та використання інформації.

Це ставить серйозні виклики перед криміналістами, особливо в контексті досудових розслідувань, де швидкий і точний доступ до інформації часто є ключовим для встановлення правди [4, с. 144].

Водночас зазначене стосується й інших суб'єктів, чиї рішення базуються на підставі отримуваних відомостей, можливостей втрати чи неналежного використання яких зводиться до мінімуму [5, с. 94].

Не меншого значення набуває й те, що збройні конфлікти часто призводять до дестабілізації, перевантаження чи паралізації правоохоронних органів, що ускладнює/унеможливає координацію між ними, зокрема й щодо організації належного рівня обміну вагомими даними. Зниження ефективності комунікацій та інформаційного обміну безпосередньо впливає на оперативність та ефективність розслідувань, збільшуючи ризики упущення важливих доказів або затримку в арештах підозрюваних [6, с. 81].

Ефективність діяльності уповноважених осіб в умовах воєнного стану визначається значною кількістю чинників, зокрема й своєчасним та повним отриманням відомостей, що